

Avvikskatalog

– håndtering av avvik hos økologiske virksomheter

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Innhold

Innledning	1
1. Prinsipper for bruk av virkemidler	2
2. Definisjoner	2
3. Avviksnivåer	2
4. Type virkemidler	3
5. Avvikstabell.....	4

Innledning

Avvikskatalogen gir en oversikt over ulike virkemidler og beskriver hvilke virkemidler som skal brukes ved ulike typer avvik når det skjer brudd på regelverket for økologisk produksjon. Katalogen skal være med på å sikre riktig og lik behandling av avvik, og fremme forutsigbarhet ved at informasjon om virkemidler er tilgjengelig for alle relevante parter.

Avvikskatalogen omfatter krav gitt i forskrift 18. mars 2017 nr. 355 om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr (økologiforskriften), samt forskrift 18. mars 2017 nr. 356 om delegering av myndighet fra Mattilsynet til Debio etter økologiforskriften og forskrift 18. mars 2017 nr. 357 om instruks fra Mattilsynet ved Hovedkontoret til Debio og det regionale Mattilsynet for utøving av delegert myndighet etter økologiforskriften

Krav i økologiregelverket gjelder i tillegg til kravene som virksomheter er pålagt i annet generelt og spesielt regelverk. Eksempler er regelverk om hygiene, helse, dyrevelferd og merking mv. De økologiske virksomhetene har ansvaret for at regelverket følges.

1. Prinsipper for bruk av virkemidler

- Like saker behandles likt
- Målet skal være at virksomheten retter seg etter gjeldende lovverk
- Sikre at virkemidler brukes der det er nødvendig
- Proporsjonalitet - valg av virkemiddel må stå i forhold til avvikets alvorlighetsgrad og tidligere erfaringer med virksomheten
- Utenforliggende hensyn skal ikke påvirke virkemiddelbruken
- Virkemiddelet må ikke gå lenger eller være strengere enn hva som anses nødvendig
- Opptroppende virkemiddelbruk – dersom mildere virkemiddel ikke har ønsket effekt, tas strengere virkemiddel i bruk
- Virkemidler iverksettes i form av påpeking av plikt eller enkeltvedtak
- Vedtak som fattes må følges opp

I tillegg er det behov for utøvelse av skjønn ved valg av virkemiddelbruk. *Skjønnsutøvelse benyttes imidlertid ikke i forhold til om noe er et avvik, men ved valg av virkemiddel.*

I forhold til slik bruk av skjønn skal følgende prinsipper legges til grunn:

- Like saker behandles likt
- Rettferdighet
- Rettsikkerhet
- Skal understøtte hensikten i regelverket

2. Definisjoner

Avvik	Mangel på oppfyllelse av spesifiserte krav (beskrevet i forskrift, forordning, driftsbeskrivelse, virksomhetens rutiner o. l.).
Avviksregistrering	Beskrivelse av avvik med henvisning til aktuelt krav, samt påfølgende registrering.
Korrigerende tiltak	Tiltak for å fjerne årsaken(e) til avviket med sikte på å hindre gjentakelse.
Forebyggende tiltak	Tiltak som skal fjerne årsakene til potensielle avvik.
Lukking av avvik	Kan skje når Debio mottar bekreftelse på at tilstrekkelige korrigerende tiltak er gjennomført etter avviksbehandlingen.
Virkemiddel	En reaksjon ved manglende oppfyllelse av krav.

3. Avviksnivåer

Mindre avvik	Avvik som ikke har en direkte påvirkning på produktet eller produktets troverdighet, men som forutsetter lukking.
Alvorlig avvik	Avvik som kan påvirke produktet eller produktets troverdighet, dersom det ikke lykkes. Kan også være et resultat av manglende lukking av mindre avvik.

Kritisk avvik	Avvik som klart påvirker produktet eller produktets troverdighet. Kan også være resultat av manglende lukking av alvorlige avvik. Kritiske avvik vil normalt føre til tilbaketrekking av godkjenningen for produksjoner, produkter og/eller deler av eller hele virksomheten. Det kan også være vesentlige brudd på regelverket som fører til at virksomhetens troverdighet er svekket. Deler av godkjenningen eller hele godkjenningen trekkes tilbake for en tidsperiode.
---------------	--

4. Type virkemidler / sanksjoner

Virkemiddel	Beskrivelse	Kode
Påpeking av plikt ¹	Punkt med forbedringspotensial som må forbedres. Merk at det ikke settes lukkefrist for PP.	PP
Påbud om lukking	Påbud om forbedring eller korrigerende tiltak – lukking av avvik. Det settes frister for lukking. Bekreftelse på godkjenning kan først gis etter at avvikene er lukket.	KOR
Påbud om fjerning av merking	Påbud om fjerning av henvisninger til den økologiske produksjonsmetode fra det aktuelle produktet, partiet eller hele produksjonen.	FJM
Forbud mot markedsføring	Forbud mot markedsføring av produkter med henvisning til den økologiske produksjonsmetode for en periode på opptil to år.	FMA
Avslag tilknytning	Avslag på søknad om tilknytning til kontrollordningen.	AVT
Avslag utvidelse	Avslag på søknad om utvidelse av godkjenningen til en allerede tilknyttet virksomhet.	AVU
Nekting fornyelse	Nekting av fornyelse av godkjenningen til en allerede tilknyttet virksomhet. Kan gjelde hele eller deler av godkjenningen.	NF
Tilbakestilling	Arealer og/eller produksjoner tilbakestilles til konvensjonell status. Produktene kan ikke omsettes som økologiske.	TBS
Oversendelse MT	Når Debios påbud og forbud ikke etterfølges oversendes saken til den lokale avdeling i Mattilsynet for videre oppfølging.	MT
Oversendelse anmeldelse	Oversende en begrunnet innstilling til den lokale avdeling i Mattilsynet som igjen skal ta stilling til om virksomheten skal anmeldes til politiet eller ikke.	MTP

¹ Fra forarbeidene til matloven:

Selv om virksomheten er forpliktet til å følge regelverket, vil det nødvendigvis ikke alltid være hensiktsmessig eller bli ansett som effektivt tilsyn å fatte vedtak overalt hvor det er konstatert et forskriftsstridig forhold. Et målrettet og effektivt tilsyn vil kunne tilsi at enkeltstående observasjoner av mindre alvorlig karakter i første omgang kun påpekes overfor parten, til fordel for økt innsats og oppmerksomhet mot oppfølging av generelle systemfeil eller mer alvorlige brudd på regelverket. En påpeking av plikten til å følge regelverket anses rettslig kun som en veiledning og ikke som et enkeltvedtak.

5. Avvikstabell

Område	Henvisning	Beskrivelse	Alvorlighet	Kommentar	Koder
Revisjonsbesøk	<i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 65 nr. 1</i>	Virksomheten har ikke tilrettelagt for at revisjonen kan gjennomføres	Kritisk	Førstegangs revisjon Årlig revisjon	AVT NF
Driftsbeskrivelse	<i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 64</i>	Debio er ikke underrettet om endringer i driften eller virksomheten har ikke fulgt rutiner beskrevet i driftsbeskrivelsen	Mindre Alvorlig	Alvorlighetsgrad avhenger av type produksjon, hva slags informasjon som ikke er gitt og om avviket er gjentakelse eller første gang. Manglende informasjon som ikke har betydning for produktets troverdighet eller som på annen måte er tilstrekkelig belyst, anses som mindre alvorlig. Informasjon som kan være avgjørende for produktets status/truverdighet vil føre til påbud om lukking av avviket. For avgjørende informasjon i forhold til produktstatus som ikke er gitt, må TBS/FJM/NF vurderes.	PP KOR TBS/ FJM/ NF
Tilgang til opplysninger og dokumentasjon	<i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 67 nr. 1 bokstav a, art. 6 b, 6c.</i>	Regnskap/annen dokumentasjon ikke tilgjengelig under årlig revisjon (eks. innkjøpsdokumentasjon, importsertifikat, gjødselplan, tillatelser, dokumentasjon og	<i>Første gang:</i> Mindre/ Alvorlig/ Kritisk	Alvorlighetsgrad avhenger av type drift og hva slags dokumentasjon som mangler. Der manglende dokumentasjon ikke har betydning for produktets troverdighet utløses kun påpeking av plikt. Mangel på dokumentasjon som kan være	PP KOR/

		plan for bærekraftig høsting for akvakulturprodukter)		avgjørende for produktets status/troverdighet vil føre til krav om ettersending. Dokumentasjon som ikke ettersendes vil føre til TBS/FJM/NF.	TBS/ FJM/ NF
			<i>Gjentakelse:</i> Alvorlig/ Kritisk	Avviket kan være kritisk i kombinasjon med andre avvik, f. eks. i mengdekontroll og/eller mottakskontroll.	KOR/ TBS/ FJM/ NF
Feilaktig eller mangelfull merking	<ul style="list-style-type: none"> • <i>jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EF) nr. 834/2007 art. 23 nr.2</i> • <i>jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EF) nr. 834/2007 art. 24 nr. 1 bokstav a</i> • <i>Næringsmidler: jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EF) nr. 834/2007 art. 23 nr.4</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Fôrvarer: Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 61 nr. 1 bokstav d</i> • <i>jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EF) nr. 834/2007 art. 23 nr. 4</i> 	<p>Merkede produkter oppfyller ikke kravene i regelverket</p> <p>Manglende angivelse av kontrollinstansens kodenummer</p> <p>Manglende angivelse av hvilke ingredienser som er økologiske</p> <p>Produkt som inneholder mindre enn 95% økologiske ingredienser er merket som økologisk i varebetegnelsen</p>	<p>Kritisk</p> <p>Alvorlig</p> <p>Alvorlig/ Kritisk</p> <p>Kritisk</p>	<p>Alvorlighetsgrad må vurderes fra sak til sak ut fra omfang og omstendigheter.</p>	<p>FJM</p> <p>KOR</p> <p>KOR/ FJM</p> <p>FJM og KOR</p>

Import av økologiske produkter	<i>jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EF) nr. 834/2007 art.33</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Mangler importsertifikat (COI) i Traces NT • Mangler signert originalsertifikat 	Alvorlig/ Kritisk	Forbud mot omsetning av produktene som økologiske.	KOR/ FMA/ FJM
GMO	<i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 834/2007 art. 9 og fo. (EF) nr. 889/2008 art. 69</i>	GMO-erklæring mangler eller er utilstrekkelig	Alvorlig Kritisk	Påbud om å innhente tilfredsstillende GMO-erklæring innen en fastsatt frist. Dersom avviket ikke lukkes eller ved gjentakelse.	KOR TBS/ FJM/ NF
Funn av ikke-tillatte stoffer	<i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 91</i>	Funn av ikke-tillatte stoffer i økologiske produkter ved analyse. Gjelder både importerte og norske produkter	Alvorlig Kritisk	Alle funn må undersøkes nærmere for å finne ut om det er samsvar med kravene i økologiregelverket. Varene må holdes tilbake så lenge det er tvil om dette. Det må blant annet avklares om kontamiering er tilsiktet eller utilsiktet. Virksomheten må dokumentere rutiner for å forebygge mot kontaminering. Virksomheten kan ikke dokumentere at funnet er utilsiktet bruk av ikke-tillatte stoffer, eller det er påvist tilsiktet bruk.	KOR/ FMA TBS/ FJM/ NF
Mottakskontroll (gjelder kun mottak av økologiske produkter)	<i>jf. økologiforskriften § 3 jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 33 og 34.</i>	Ingen rutine for mottakskontroll, og/eller mottakskontroll ikke gjennomført/ dokumentert	Mindre <i>Gjentakelse</i> : Alvorlig Kritisk	Påpeking av plikt til å følge regelverket. Påbud om skriftlige rutiner, og innarbeiding av disse. Dersom avviket ikke lukkes.	PP KOR TBS/ FJM/ NF

Mengdekontroll	<i>jf. økologiforskriften § 3 jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 66 nr. 1 og 2</i>	Det er ikke balanse mellom innkjøp, produksjon og salg, eller avling og areal	Alvorlig Kritisk	Påbud om å fremlegge tilfredsstillende dokumentasjon innen en fastsatt frist. Påbud om skriftlige rutiner, og innarbeiding av disse. Virkemiddelbruk avhenger av omfang og hvilken dokumentasjon virksomheten kan fremlegge. Dersom avviket ikke lukkes eller ved gjentakelse.	KOR TBS/ NF
Bortsetting av kontrollpliktig aktivitet	<i>jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EF) nr. 834/2007 art. 28. nr. 1 og økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 86</i>	Kontrollpliktig aktivitet er satt bort til underleverandør som ikke er godkjent, og det foreligger ikke skriftlig avtale mellom virksomhet og underleverandør	Alvorlig Kritisk	Påbud om å fremlegge en avtale innen en fastsatt frist. Dersom avviket ikke lukkes eller ved gjentakelse av avviket.	KOR FJM/ NF
Parallellproduksjon	<i>jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EF) nr. 834/2007 art. 11, økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 40</i> <i>Akvakultur: Parallellproduksjon tillatt ihht. fo. 889/2008 art. 25 c) forutsatt tilstrekkelig atskillelse jfr. art. 6 b)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Meldeplikt planter ikke ivaretatt • Bruk av plantesorter eller dyrearter som ikke er iht. krav • Krav til tilstrekkelig atskillelse mellom økologiske og konvensjonelle akvakulturvirksomheter 	Mindre Alvorlig/ Kritisk	Rutiner for meldeplikt må etableres hvis det mangler. Korrigerende tiltak må iverksettes. Produkter må brukes eller omsettes som konvensjonelle.	PP KOR FJM/ FMA/ TBS

Atskillelse	Håndtering av økologiske og ikke-økologiske produkter i samme virksomhet: <i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 6b, 26, 30, 32, 35 og 40.</i>	Manglende atskillelse mellom økologiske og ikke-økologiske produkter i hele kjeden fra produksjon, foredling, lagring og transport.	Alvorlig Kritisk	Virkemiddel vurderes ut ifra alvorlighetsgrad. Påbud om skriftlige rutiner, og innarbeiding av disse. Dersom avviket ikke lukkes, eller ved gjentakelse.	KOR NF
Bruk av ikke-tillatte innsatsvarer (landbruk og akvakultur)	<ul style="list-style-type: none"> • <i>jf. økologiforskriften § 3 jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 3</i> • <i>jf. økologiforskriften § 3 jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 5 nr. 1</i> • <i>jf. økologiforskriften § 3 jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 45 nr. 2</i> • <i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 25e</i> • <i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 25s.2</i> 	<p><i>Gjødsel/jordforbedringsmiddel uten at behov er dokumentert eller ikke tillatt ihht. vedlegg I fo. 889/2008</i></p> <p><i>Kjemisk/syntetiske plantevernmidler</i></p> <p><i>Formeringsmateriale - kjemisk beiset såfrø</i></p> <p><i>Bruk av konvensjonell fiskeyngel/muslingyngel</i></p> <p><i>Bruk av notposer i økologisk akvakulturproduksjon impregnert med ikke tillatte midler.</i></p>	<p>Alvorlig/ Kritisk</p> <p>Kritisk</p> <p>Kritisk</p> <p>Alvorlig/ Kritisk</p> <p>Kritisk</p>	<p>Virkemiddelbruk avgjøres av alvorlighetsgrad. F.eks. kan korrigerende tiltak være tilstrekkelig ved manglende gjødselplan, mens bruk av lett løselig kunstgjødsel vil medføre TBS.</p> <p>Alvorlighetsgrad avgjøres av omfang og omstendigheter.</p>	<p>KOR/ FJM/ FMA/ TBS</p> <p>TBS/ FJM</p> <p>FJM</p> <p>KOR/ FJM</p> <p>TBS</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EF) nr. 834/2007 art. 14 nr. 1 bokstav d ii) og art.15.nr.1 d) og e)</i> • <i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 19 nr. 3</i> • <i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 22, 25k, 25m, 27, 28, 29 og 43.</i> 	<p><i>Bruk av ikke-økologisk fôr uten tillatelse</i></p> <p><i>Bruk av ikke-økologisk fôr til bier ved innvintring og om våren.</i></p> <p><i>Bruk av ingredienser, prosesshjelpemidler og tilsetningsstoffer som er ikke er tillatt brukt i økologiske næringsmidler/fôr</i></p>	<p>Alvorlig/ Kritisk</p> <p>Alvorlig/ Kritisk</p> <p>Alvorlig/ Kritisk</p>	<p>Alvorlighetsgrad avgjøres av omfang og omstendigheter.</p> <p>Alvorlighetsgrad avgjøres av omfang og omstendigheter.</p> <p>Alvorlighetsgrad avgjøres av omfang og omstendigheter.</p>	<p>KOR/ FJM</p> <p>KOR/ FJM</p> <p>KOR/ FJM</p>
Husdyrhold	<ul style="list-style-type: none"> • <i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 11, 12, 13, 14, 15, 39</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Ligge/hvileplass er ikke bekvem, tørr og ren. Manglende eller mangelfull bruk av strø. • For høy dyretetthet • Manglende dokumentasjon lufting/for mange oppbudene dyr • Manglende tilgang utendørsareal/beite • Bruk av ikke-godkjente saktevoksende fjørferaser, ikke overholdt minstealder ved slakting. 	<p>Mindre</p> <p>Alvorlig/ Kritisk</p>	<p>Alvorlighetsgrad avgjøres av omfang og omstendigheter.</p>	<p>PP</p> <p>KOR/ TBS/ FJM/ NF</p>

Ikke innhentet tillatelse	<p><i>Jf. økologiforskriften §3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 9</i></p> <p><i>Jf. økologiforskriften §3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 45</i></p> <p><i>Jf. økologiforskriften §3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 18, 29, 36, 38a, 42, 47</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Innkjøp av ikke-økologiske dyr uten tillatelse • Bruk av ikke-økologisk formeringsmateriale uten tillatelse • Ikke søkt om øvrige tillatelser før gjennomføring (avhorning, ikke-økologiske næringsmiddel ingredienser, ikke-økologisk fôr/dyr/fiskeyngel ved katastrofesituasjon m.m). 	<p><i>Mindre/Alvorlig</i></p> <p><i>Alvorlig/Kritisk</i></p>	<p>Alvorlighetsgrad avhenger av omfang og dokumentasjon.</p> <p>Produsent må legge frem rutiner som viser at det skal søkes tillatelse før bruk av konvensjonelle dyr og formeringsmateriale. Tilsvarende gjelder for øvrige tillatelser det kan søkes om.</p>	<p>PP/ KOR</p> <p>KOR/ FJM</p>
Emballering og transport	<i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 31</i>	Økologiske produkter er ikke emballert eller buntet og merket på en slik måte at innholdet ikke kan byttes ut. (Gjelder ikke mellom to økologiske virksomheter).	<p>Mindre/Alvorlig</p> <p>Kritisk</p>	<p>Påpeking av plikt til å følge regelverket. Påbud om skriftlige rutiner, og innarbeiding av disse.</p> <p>Ved gjentakelse eller at avviket ikke lukkes.</p>	<p>PP/ KOR/</p> <p>TBS/ FJM/ NF</p>
Transport av fôrvarer og levende fisk	<i>jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 art. 32, 32a</i>	Manglende rengjøring. Manglende forebyggende tiltak mot kontaminering. Manglende dokumentasjon.	<p>Mindre/Alvorlig</p> <p>Kritisk</p>	<p>Påpeking av plikt til å følge regelverket.</p> <p>Påbud om skriftlige rutiner, og innarbeiding av disse.</p> <p>Ved gjentakelse eller at avviket ikke lukkes.</p>	<p>PP/ KOR</p> <p>TBS/ FJM/ NF</p>

